

Výsledky projektu geografov „Suburbanizácia – vývoj a dopady na sociálno-priestorovú štruktúru zázemia Bratislavy“ (2016 – 2021) [Results of the Geographers' Project "Suburbanization – Development and Impacts on the Socio-Spatial Structure in Bratislava Hinterland" (2016 – 2021)]

MARTIN ŠVEDA, PAVEL ŠUŠKA (Eds.):
Suburbanizácia. Ako sa mení zázemie Bratislavy?
[Suburbanization. How is Bratislava Hinterland Changing?]
Geografický ústav SAV, Bratislava 2019, 310 s.

MARTIN ŠVEDA, PAVEL ŠUŠKA (Eds.):
Suburbanizácia 2. Sondy do premien zázemia Bratislavy
[Suburbanization 2. Exploring the Transformations of Bratislava Hinterland]
Geografický ústav SAV, Bratislava 2020, 257 s.

MARTIN ŠVEDA, JÁN VÝBOŠŤOK, DANIEL GURŇÁK:
Atlas suburbanizácie
[Atlas of Suburbanization]
Geografický ústav SAV, Bratislava 2021, 120 s.

DOI: <https://doi.org/10.31577/SN.2023.1.06> © Ústav etnológie a sociálnej antropológie SAV, v. v. i.
© 2023, Zuzana Beňušková. This is an open access article licensed under the Creative Commons

Suburbanizáciu môžeme stručne charakterizovať ako proces sťahovania obyvateľov miest do ich zázemia a na okolitý vidiek. Tento proces prináša množstvo sídelných, sociálnych, kultúrnych, ekonomických a enviromentálnych zmien, ktoré sú v prípade jeho skokovej intenzifikácie citlivo vnímané ako aktuálne spoločenské problémy. Vznik suburbií úzko súvisel s rozvojom automobilovej dopravy a do pozornosti odborníkov v západnom svete sa suburbanizácia dostala najmä od 70. rokov 20. storočia.¹ Stratégie územného rozvoja na Slovensku v období socializmu neobchádzali rozvoj miest v styčných zónach s vidiekom, avšak sústredenie obyvateľstva z vidieka do miest od 50. rokov 20. storočia bolo postupné a potreby bývania v mestách saturovala masívna

1 S koncepciou koncentrických zonálnych štruktúr v mestskom prostredí prišli už predstavitelia tzv. chicagskej školy v USA v 20. rokoch 20. storočia (R. E. Park a E. W. Burgess). Na ich poznatky nadviazali najmä sociológia, geografia, etnológia/antropológia. Z prác sociálnych vedcov čerpajú poznatky architekti, ktorí majú možnosť participovať aj na formovaní nových rezidenčných štvrtí (Bacová, 2012; Sopiřová, Bradová, 2019).

výstavba sídlisk panelovou technológiou obytných blokov. Politické zmeny v roku 1989 iniciovali množstvo transformačných procesov, ktoré sa odrazili v sídelnom rozvoji najmä väčších miest. V zázemí Bratislavy sa dynamické zmeny začali prejavovať po roku 2000 a boli čoraz intenzívnejšie. Tieto procesy neušli pozornosti sociológov,² okrajovo sa im venovali aj etnológovia (Beňušková, 2007; Bošellová, 2019; Janto, 2019; Janto, 2020; Ambrózová et al., 2021) a dlhodobú pozornosť im venovali sociálni, humánni a regionálni geografi z bratislavských akademických inštitúcií (Matlovič, Sedláková, 2004; Repaská, 2013; Šveda, 2016). Výskumy akcelerovali v rámci projektu *Suburbanizácia – vývoj a dopady na sociálno-priestorovú štruktúru zázemia Bratislavy*, ktorý bol podporený Agentúrou na podporu výskumu a vývoja (APVV) a participovali na ňom geografi z SAV a Prírodovedeckej fakulty UK v Bratislave. Významnými výsledkami projektu sú tri publikácie, ktoré vyšli aj v PDF verzii (dostupné na internete), aj knižne. Ide o dva zborníky a jednu monografiu atlasového typu – táto kategorizácia je však z hľadiska prínosu poznatkov nerelevantná a riešiteľský kolektív treba pochváliť, že pragmaticky prizval k riešeniu projektu širší kolektív odborníkov, aby analytickým prístupom ukázal v danom časovom rámci čo najväčšiu šírku problémov, ktoré suburbanizácia obsahuje, a ktoré navzájom do seba zapadajú. Zborníky vyšli pod názvami *Suburbanizácia. Ako sa mení zázemie Bratislavy?* (Geografický ústav SAV, Bratislava 2019) a *Suburbanizácia 2. Sondy do premien zázemia Bratislavy* (Geografický ústav SAV, Bratislava 2020). Editormi oboch sú Martin Šveda a Pavel Šuška. Autormi monografie *Atlas suburbanizácie Bratislavy* (Geografický ústav SAV, Bratislava 2021) sú Martin Šveda, Ján Výboštok a Daniel Gurniák.

2 V rámci riešenia projektu APVV-16-0462 „Suburbanizácia – vývoj a dopady na sociálno-priestorovú štruktúru zázemia Bratislavy“, ktorý bol riešený v Sociologickom ústave SAV v Bratislave v období rokov 2017 – 2020, vznikla séria online materiálov, ktorých autormi sú P. Gajdoš, K. Moravanská a L. Falťan. Pod spoločným názvom *Suburbanizácia v zázemí Bratislavy a jej hodnotenie z pohľadu obyvateľov: Pramenná publikácia* sú samostatné časti Prihraničie, Záhorie, Podunajsko, Senecko, Podkarpatsko dostupné online: <https://sociologia.sav.sk/publikacie.php?id=3173>. Z ďalších sociologických prác sú to napr. štúdie Gajdoša a Moravanskej (Gajdoš, Moravanská, 2013; Gajdoš, 2021).

Suburbanizácia. Ako sa mení zázemie Bratislavy?

Samotní riešitelia projektu vnímajú prvý z výstupov ako základný, vstupný pohľad do komplexnej problematiky suburbanizácie, ktorý nepokryl celý rad otázok. Skôr naopak, rôzne uhly pohľadu na proces urbanizácie priniesli rôzne konceptualizácie sociálno-priestorových vzťahov a naznačili tiež ďalšie výskumné perspektívy. Konštatujú, že analytické rozkrývanie prebiehajúcich procesov ukázalo až prekvapivú rozmanitosť v zdanlivo jednoliatom priestore.

Úvodná kapitola nazvaná stručne *Suburbanizácia?* plní funkciu teoretického úvodu a súčasne aj záveru. Editori v pozícii autorov v nej objasňujú chápanie suburbanizácie v rôznych obdobiach, prostrediach a kultúrach, pričom ich cieľom je pomenovať čo v je podmienkach Bratislavy možné označiť suburbanizáciou. Otázky vzbudila najmä výstavba sídlisk na okrajoch mesta v období socializmu, či rozšírenie hraníc mesta o viaceré prímestské obce. Akcent však kladú na zmeny po roku 1989, na príčiny pomalého rozbiehania sa suburbanizácie v 90. rokoch a jej následné zintenzívnenie po roku 2000, na reguláciu aj na živelnosť týchto procesov. Obsah 2. kapitoly autora M. Švedu vyjadruje jej názov: *Paneláky nalezato?*, čo je pejoratívna prezývka rozsiahlej plošnej developerskej výstavby, známej už v prvej dekáde 21. storočia. Zameriava sa na charakter rezidenčnej výstavby, intenzívny populačný rast v zázemí miest, ktorý produkuje celý rad problémov v oblasti občianskej vybavenosti, a čoraz viac pocitovanú nekonceptnosť rozvoja skúmaných území zo strany samotných obyvateľov aj verejných inštitúcií. Upozorňuje aj na súvislosti rozsiahlej výstavby rezidenčných projektov v kontexte s nastavením finančného trhu s nehnuteľnosťami. O rozsahu zmieňovaných procesov svedčí skutočnosť, že v rokoch 2000 – 2015 vzniklo v zázemí Bratislavy 39 500 bytov, kým v meste to bolo 34 700 bytov. Na základe analýzy štatistických údajov autor načrtáva priestorové rozloženie novej zástavby. Konštatuje, že: „V slovenskom kontexte za suburbium môžeme považovať priestorovo samostatné sídlo v zázemí mesta, od ktorého je závislé prostredníctvom pohybu za prácou a službami. Vzniká často ako rezidenčný objekt na okraji obce či vo voľnej krajine“ (Šveda, 2019: 42). Paradoxne, bratislavské suburbia sa boria s podobnými problémami, aké boli príznačné pre nové panelové sídliská, z ktorých sa ich mnohí rezidenti odsťahovali za lepším bývaním.

Ďalšie dve kapitoly sú zamerané na vzťah sídelného rozvoja na hranici mesta a prírodnej krajiny. V prvom prípade je to hľadanie odpovede na otázku *Ako sa zmenila vidiecka krajina?* (autormi tretej kapitoly sú R. Pazúr, Z. Pazúrová a J. Oľahel). Transformáciu prímestskej krajiny sledujú v časových intervaloch na základe satelitných snímok. Autori si všímajú poľnohospodársku intenzifikáciu a extenzifikáciu, procesy odlesňovania, narušovania kvality lesov, konštatujú nárast vodných plôch využiteľných ako rekreačné a športové areály, ale aj zástavbu ornej pôdy rôznymi skladmi a skládky odpadov. Z iného aspektu sleduje vzťah mesta a prírodnej krajiny M. Bogár vo štvrtjej kapitole *Bratislava v zelenom objatí?* Na základe porovnania s vybranými hlavnými mestami Európy naznačuje, že prírodno-krajinná kostra zázemia mesta by mala byť východiskom, a zároveň potenciálnym limitom urbanizácie.

Piata kapitola autorov P. Podoláka a M. Švedu je nazvaná *Suburbanizácia len pre Bratislavčanov?* Ide o zásadnú analýzu populačného vývoja na základe štatistických údajov o prirodzenom a migračnom pohybe obyvateľstva v zázemí Bratislavy. Autori vychádzajú z informácií od roku 1950 a prostredníctvom množstva grafov z rôznych aspektov osvetľujú zmeny v počte obyvateľov v rokoch 1996 – 2015.

Ďalším analytickým pohrávaním sa s číslami získanými zo Štatistického úradu SR špecifikujú autori L. Novotný a L. Pregar migráciu podľa veku a vzdelania. Narábajú s termínom

funkčný mestský región (FMR). Ide o územie, ktoré sa nekryje s administratívnymi hranicami, ale vymedzuje sa podľa stanovených kritérií, napr. podľa vnútornej koherentnosti a relatívnej vonkajšej uzavretosti vzhľadom na dennú dochádzku za prácou, tiež musí spĺňať kritérium minimálnej veľkosti, kvantitatívne vyjadrenej počtom obyvateľov regiónu. V zásade potvrdzujú otázku v názve šiestej kapitoly: *Región len pre mladých a vzdelaných?*, teda, že bratislavský región priťahuje túto kategóriu migrantov, ale zároveň konštatujú výrazné odlišnosti a heterogenosť prostredí v rámci FMR. Autorská trojica P. Šuška, M. Šveda a J. Výboštok sa zamerala na volebné správanie. Výsledky kvantitatívnych výskumov naznačuje už názov siedmej kapitoly: *Suburbia napravo?* Autori sledujú zmeny volebného správania ako dôsledok suburánneho vývoja. Nachádzajú korelácie medzi príjmovými kategóriami migrantov v jednotlivých suburbiách a volebnými preferenciami. Zaujímavé je konštatovanie, že živelnosť výstavby v suburbiách, ktorá spôsobuje obyvateľom každodenné problémy, ľudia nepretavujú do svojich volebných preferencií. Získané výsledky z výskumu však autori prezentujú opatrne, pretože si uvedomujú množstvo premenných, ktoré môžu v určitom časovom výseku volebné preferencie ovplyvňovať.

Veľmi zaujímavým zdrojom kvantitatívnych informácií je využitie lokalizačných údajov mobilných telefónov. Okrem klasických štatistických údajov upresňujú odpoveď na otázku *Kolko ľudí býva v zázemí Bratislavy?*, čo je téma ôsmej kapitoly. Tá sa zameriava na problém trvalého bydliska, ktoré si noví migranti často neuvádzajú. Neúplná evidencia a nekonzistencia medzi reálnym a prihláseným počtom obyvateľov robí problémy v rozpočtoch obcí, saturácii služieb obyvateľom zo strany obce a neprihlásenie sa k miestu bydliska je aj možným prejavom nezájmu o integráciu do lokálneho spoločenstva. Odpovede na uvedené otázky hľadajú autori M. Šveda, P. Barlík, P. Podolák.

S analýzou heterogenity obyvateľov skúmaného územia korešponduje aj dvanásť kapitola nazvaná *Senec nie je Stupava? Regionálna typizácia suburbánneho rozvoja v zázemí Bratislavy*, ktorú zostavili M. Šveda, M. Sládeková Madajová a P. Podolák. Na základe prienikov rôznych dátových súborov tzv. zhlukovej analýzy roztriedili priestor bratislavských suburbií do šiestich kategórií v kontexte s ich lokalizáciou.

Kapitoly deviata a jedenásť sa zameriavajú na každodennú prax obyvateľov v kontexte hľadania odpovedí na otázky *Ďaleko za nákupom?* (F. Križan, K. Bílková a P. Hencelová) a *Ako suburbanizácia mení dopravu v zázemí Bratislavy?* (D. Michniak). Podobne ako iné časti výskumov suburbií majú tieto skúmania aplikačný charakter, mapujú súčasný stav a naznačujú optimálne riešenia do budúcnosti. V desiatej kapitole nazvanej *V zázemí mesta bezpečne?* autor A. Michálek štatisticky porovnáva kriminalitu v meste a v jeho suburbiách, pričom prí mestské prostredie vychádza ako bezpečnejšie, než jadro mesta.

Suburbanizácia 2. Sondy do premien zázemia Bratislavy

Druhý zborník rozširuje výskum bratislavských suburbií o v slovenskom kontexte dovtedy neanalyzované témy a prehľbuje témy načrtnuté v prvom zborníku. Jednotlivé štúdie objasňujú teoretické a metodologické východiská a metódy práce. Využitie lokalizačných údajov mobilnej siete je tu ďalej použité ako potenciálne východisko pre rozvinutie konceptu metropolitného regiónu Bratislavy (MRB). Autorom (M. Šveda a kol.) pomáha táto metóda nájsť odpoveď na otázku *Kam siaha Bratislava?* a vysvetľujú rozdiel medzi funkčným mestským regiónom a metropolitným regiónom, ktorý zohľadňuje väčší súbor kritérií než FMR.

Zozbierané údaje majú význam pre organizáciu dennej migrácie obyvateľstva, koordináciu územného rozvoja či zabezpečovania verejných služieb. M. Šveda a R. Boris metódou Spacemate zmapovali urbanistické typy a zamýšľajú sa nad optimálnym charakterom stavebného rozvoja v priestore medzi mestom a vidiekom.

Autorský kolektív sa okrem všeobecne priestorovo poňatých tém zameriava na prípadové štúdie, hlbšie sa ponárajúce do problémov vybraných lokalít, ktoré reprezentujú istý typ suburbanizácie. Konkrétne ide o lokality Chorvátsky Grob na pozadí postsocialistickej tranzície (P. Šuška, M. Šveda), Miloslavov v kontexte urbanizmu a architektúry prímestskej lokality (M. Bogár), prihraničné obce Rajka v Maďarsku a Kittsee v Rakúsku

z hľadiska integrácie Slovákov a miestnych obyvateľov (M. Šveda, P. Štefkovičová, L. Tolmáči). Ďalšie kapitoly sú zamerané na problémy školstva v prudko rastúcich lokalitách vrátane existujúcich „edukačných púští“ (F. Križan a kol.), etnické zmeny v juhovýchodných častiach zázemia Bratislavy (J. Majo), ekonomické otázky dostupnosti bývania a príjmové nerovnosti v zázemí Bratislavy (M. Šveda, J. Výboštok, A. Michálek).

Atlas suburbanizácie Bratislavy

Tento atlas je skutočným geografickým atlasom, pretože v projekte zhromaždené kvantitatívne údaje sú prezentované predovšetkým prostredníctvom máp a grafov. Autori takto názorne prezentujú údaje získané prostredníctvom rôznych typov dát – kartografických, štatistických, lokalizačných údajov mobilnej siete a ďalších. Tak vzniklo 45 vizualizácií k vyššie spomenutým výskumným témam. Presnejšie od historického osídlenia Bratislavy, cez súčasnú rezidenčnú výstavbu, rurálne a urbánne prvky suburbíí, charakter migrácií, identifikáciu väčšinových obyvateľov niektorých sídel, ich dennú mobilitu, každodenný život – problémy s nákupmi, so školskými zariadeniami, cez nárast počtu obyvateľov a ich sociálne charakteristiky až po význam zelene v kontexte klimateckej zmeny. Samotný text tvorí približne pätinu rozsahu publikácie.

Všetky tri publikácie majú jednotnú grafickú úpravu, ktorá ich vizuálne približuje širšiemu čitateľskému okruhu. V kontexte záujmu viacerých vedných disciplín o výskum suburbíí je zmienený projekt pomerne izolovane skúmaný z geografického (častočne architektonického a prírodovedného) aspektu. Zaujímavý by bol dialóg medzi sociológmi, etnológmi či antropológmi a geografmi. Absenciu spoločenskovedného pohľadu s využitím kvalitatívnych výskumných metód pociťovali aj riešitelia tohto projektu, čo viedlo kontinuálne k ďalšiemu projektu, podporenému APVV, na tému: *Suburbanizácia: Komunita, identita a každodennosť*, k riešeniu ktorého sú prizvané aj etnologičky z Ústavu etnológie a sociálnej antropológie SAV, v. v. i. Bratislavské suburbíá sa dynamicky vyvíjajú, prinášajú nové problémy aj riešenia, takže

pokračovanie v začatých výskumoch v občerstvených interdisciplinárnych kontextoch uvažovania azda čoskoro prinesie ďalšie zaujímavé výsledky.

ZUZANA BEŇUŠKOVÁ,

Ústav etnológie a sociálnej antropológie SAV, v. v. i.

LITERATÚRA

- Ambrózová, J., Bošelová, M., Jágerová, M. (2021). *Vídiiek tradičný, moderný, inšpiratívny. Dediny roka: Liptovská Teplička, Malé Dvorníky, Soblahov, Vlachovo*. Nitra: Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre.
- Bacová, A. (2012). Mimo mesta a na vidieku. *Magazín o architektúre EARCH.CZ*, ARCH č. 6. 7. 6. 2012, dostupné na internete (navštívené 11. 1. 2023), <https://www.earch.cz/revue/clanek/arch-06-2012-mimo-mesta-a-na-vidieku>
- Beňušková, Z. (2007). Vplyv urbanizácie na lokálne spoločenstvo obce Limbach. In: *Mestá a dediny pod Malými Karpatmi: etnologické štúdie* (s. 83–119). Bratislava: Ústav etnológie SAV.
- Bošelová, M. (2019). Sociokultúrne aspekty súčasnej vnútornej suburbánnej migrácie na Slovensku: Na príklade prímestskej obce Soblahov v okrese Trenčín. *Slovenský národopis*, 67(3), 275–292. <https://doi.org/10.2478/se-2019-0016>
- Gajdoš, P. (2021). *Suburbanizácia v zázemí Bratislavy z pohľadu pôvodných obyvateľov zázemia*. SÚ SAV Bratislava. Dostupné online: https://sociologia.sav.sk/cms/uploaded/3202_attach_gajdos_suburbanizacia_2021.pdf
- Gajdoš, P., Moravanská, K. (2013). *Suburbanizácia a jej podoby na Slovensku*. Bratislava: Veda.
- Janto, J. (2019). Uzavreté rezidenčné areály – nový fenomén slovenských miest. *Etnologické rozpravy*, 25(1), 19–30.
- Janto, J. (2020). Vidiecke lokality v zázemí veľkých miest na Slovensku: Z výskumu suburbánnych obcí pri Bratislave. *Národopisná revue*, 3, 202–212.
- Matlovič, R., Sedláková, A. (2004). Suburbanizácia – transformačný proces priestorovej organizácie postkomunistických miest (empirický príklad Prešova). *Folia geographica*, 7, Prešov, 75–103.
- Repaská, G. (2013). Sociálne dôsledky suburbanizácie v suburbánnej zóne mesta Nitra v období rokov 1998 – 2009. *Geographia Cassoviensis*, 7(1), 122–136.
- Sopirová, A., Bradová, I. (2019). Public Amenities in Rural Suburban Settlements in Bratislava's Hinterland. *European Countryside*, 11(1), 98–123.
- Šveda, M. (2016). Život v Bratislavskom suburbiu: Prípadová štúdia mesta Stupava. *Sociológia*, 49(2), 139–171.
- Šveda, M. (2019). Paneláky nalezato? In: M. Šveda, P. Šuška (Eds.), *Suburbanizácia. Ako sa mení zázemie Bratislavy?* (s. 23–53). Bratislava: Geografický ústav SAV.
- Šveda, M., Šuška, P. (Eds.) (2019). *Suburbanizácia. Ako sa mení zázemie Bratislavy?* Bratislava: Geografický ústav SAV.
- Šveda, M., Šuška, P. (Eds.) (2020). *Suburbanizácia 2. Sondy do premien zázemia Bratislavy*. Bratislava: Geografický ústav SAV.
- Šveda, M., Výboštok, J., Gurňák, D. (2021). *Atlas suburbanizácie*. Bratislava: Geografický ústav SAV.

PRAMENE

- Gajdoš, P., Moravanská, K., Faltan, L. (2020). *Suburbanizácia v zázemí Bratislavy a jej hodnotenie z pohľadu obyvateľov: Pramenná publikácia. Podkarpatisko*. Bratislava: Sociologický ústav SAV. Dostupné na: https://sociologia.sav.sk/cms/uploaded/3173_attach_Suburbanizacia_v_zazemi_Bratislavy_Pramenna_publikacia_Podkarpatisko.pdf
- Gajdoš, P., Moravanská, K., Faltan, L. (2020). *Suburbanizácia v zázemí Bratislavy a jej hodnotenie z pohľadu obyvateľov: Pramenná publikácia. Podunajsko*. Bratislava: Sociologický ústav SAV. Dostupné na: https://sociologia.sav.sk/cms/uploaded/3173_attach_Suburbanizacia_v_zazemi_Bratislavy_Pramenna_publikacia_Podunajsko.pdf
- Gajdoš, P., Moravanská, K., Faltan, L. (2020). *Suburbanizácia v zázemí Bratislavy a jej hodnotenie z pohľadu obyvateľov: Pramenná publikácia. Prihraničie*. Bratislava: Sociologický ústav SAV. Dostupné na: https://sociologia.sav.sk/cms/uploaded/3173_attach_Suburbanizacia_v_zazemi_Bratislavy_Pramenna_publikacia_Prihranicie.pdf
- Gajdoš, P., Moravanská, K., Faltan, L. (2020). *Suburbanizácia v zázemí Bratislavy a jej hodnotenie z pohľadu obyvateľov: Pramenná publikácia. Senecko*. Bratislava: Sociologický ústav SAV. Dostupné na: https://sociologia.sav.sk/cms/uploaded/3173_attach_Suburbanizacia_v_zazemi_Bratislavy_Pramenna_publikacia_Senecko.pdf
- Gajdoš, P., Moravanská, K., Faltan, L. (2020). *Suburbanizácia v zázemí Bratislavy a jej hodnotenie z pohľadu obyvateľov: Pramenná publikácia. Záhorie*. Bratislava: Sociologický ústav SAV. Dostupné na: https://sociologia.sav.sk/cms/uploaded/3173_attach_Suburbanizacia_v_zazemi_Bratislavy_Pramenna_publikacia_Zahorie.pdf

ZUZANA BEŇUŠKOVÁ:

Už sa chystá svadba istá. Svadobné obyčaje slovom a obrazom [Getting Ready for a Certain Wedding. Wedding Customs in Words and Pictures]

Bratislava, Ústav etnológie a sociálnej antropológie SAV, Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 2020, 127 s.

DOI: <https://doi.org/10.31577/SN.2023.1.07> © Ústav etnológie a sociálnej antropológie SAV, v. v. i. © 2023, Teresa Smolińska. This is an open access article licensed under the Creative Commons

Etnologička Zuzana Beňušková je autorkou publikácie, edične veľmi starostlivo spracovanej, v ktorej na príklade tradícií súvisiacich so svadobnými rituálmi skĺbila vedecké aspirácie s popularizáciou poznatkov o kultúrnom dedičstve Slovenska. Už v názve monografie avizuje, že svadobné obyčaje zhodnotí v dvojakom rozmere. Kniha pozostáva z dvoch rovnocenných častí (textovej a obrazovej), pričom túto rovnocennosť podčiarkujú aj ich podobné názvy – *Svadobné obyčaje slovom* a *Svadobné obyčaje obrazom*. Súčasťou je okrem štandardných súčastí vedeckej monografie aj zhrnutie v anglickom jazyku. Publikácia je výsledkom dlhoročného empirického a teoretického záujmu autorky o obyčajové tradície v procese ich súčasných premien, pridanou hodnotou je upozornenie na kultúrne javy aj z hľadiska vizuálnej an-